

**Voor een synodale Kerk: gemeenschap,
participatie en zending**

Vorbereidend document

Voor een synodale Kerk
gemeenschap | participatie | zending

Inhoud

- I. De oproep om samen op weg te gaan**
- II. Synodaliteit: een constitutionele dimensie van de Kerk**
- III. Luisteren naar de Schrift**
 - Jezus, de menigte, de apostelen
 - Een dubbel bekeringsproces: Petrus en Cornelius (Hnd 10)
- IV. Synodaliteit in de praktijk: wegen voor het raadplegen van het volk van God**
 - De fundamentele vraag
 - Verschillende vormen van synodaliteit
 - Tien thematische onderzoeksdomeinen
 - Bijdragen aan het overleg

Afkortingen

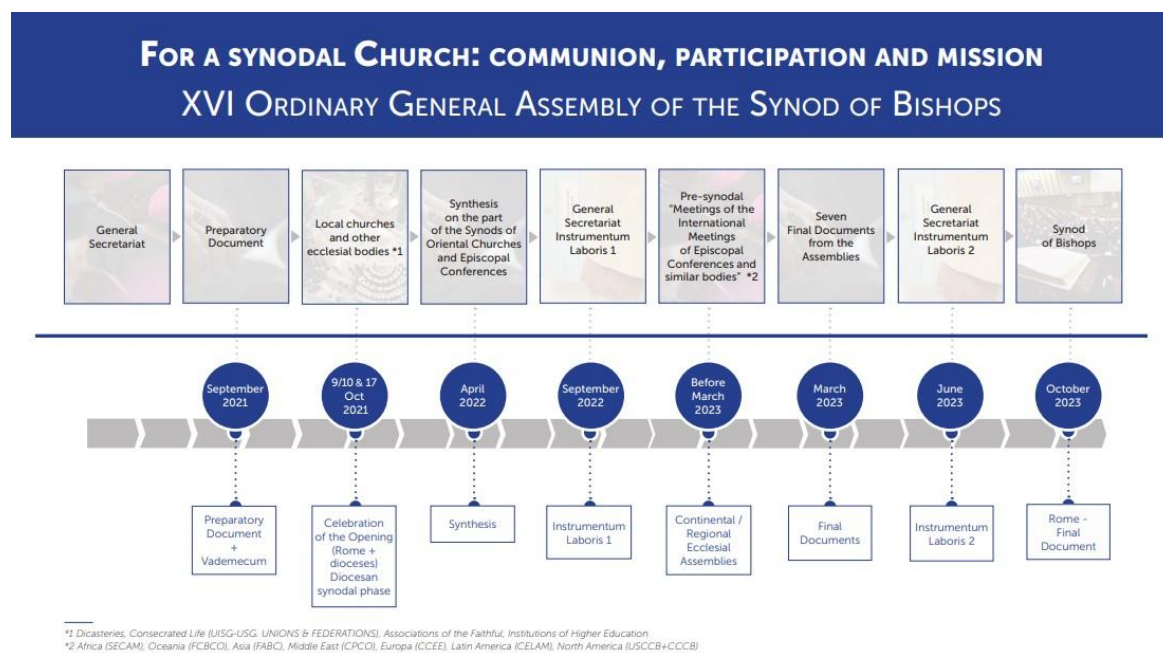
- DV Tweede Vaticaanse Concilie, dogmatische constitutie *Dei Verbum* (18 november 1965)
- EC Paus Franciscus, apostolische constitutie *Episcopalis communio* (15 september 2018)
- EG Paus Franciscus, apostolische exhortatie *Evangelii gaudium* (24 november 2013)
- FT Paus Franciscus, encycliek *Fratelli tutti* (3 oktober 2020)
- GS Tweede Vaticaanse Concilie, pastorale constitutie *Gaudium et spes* (7 december 1965)
- ITC Internationale Theologische Commissie
- LG Tweede Vaticaanse Concilie, dogmatische constitutie *Lumen gentium* (21 november 1964)
- LS Paus Franciscus, encycliek *Laudato si'* (24 mei 2015)
- UR Tweede Vaticaanse Concilie, decreet *Unitatis redintegratio* (21 november 1964)

1. De Kerk van God wordt voor een synode bijeengeroepen. Dit proces *Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending*, zal plechtig geopend worden op 9 en 10 oktober 2021 in Rome en daarna op 17 oktober in elk bisdom. Het viertien van de XVIde Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode in oktober 2023¹ zal een fundamentele fase zijn, die gevolgd zal worden door de uitvoeringsfase waarbij opnieuw de lokale kerken betrokken zullen worden (cf. EC, art. 19-21). Met deze oproep nodigt paus Franciscus de hele Kerk uit om na te denken over een doorslaggevend thema in verband met haar leven en zending: *Het is juist deze weg van synodaliteit die God verwacht van de Kerk van het derde millennium*². Dit proces, dat in het verlengde ligt van het door het Tweede Vaticaanse Concilie voorgestelde *aggiornamento*, is zowel een geschenk als een opgave: door samen op weg te gaan en na te denken over de afgelegde weg, zal de Kerk uit ervaring kunnen leren welke processen haar kunnen helpen om *gemeenschap* te beleven, *participatie* te verwezenlijken en open te staan voor haar *zending*. Ons 'samen onderweg zijn' is in feite datgene wat het meest het wezen van de Kerk als pelgrimerend en missionair volk van God uitdraagt en tot uitdrukking brengt.

2. Een fundamentele vraag drijft en leidt ons: hoe maakt dit 'samen onderweg zijn', dat vandaag op verschillende niveaus (van het plaatselijke tot het universele) plaatsvindt, het de Kerk mogelijk het Evangelie te verkondigen in overeenstemming met de haar toevertrouwde zending; en welke verdere stappen nodigt de Geest ons uit te nemen om te groeien als synodale Kerk?

Om samen deze vraag te beantwoorden, moeten we luisteren naar de Heilige Geest die, zoals de wind, *waait waar hij wil, je hoort hem waaien, maar je weet niet waar hij*

¹ De fases van het synodaal proces worden hieronder schematisch voorgesteld:

² Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

vandaan komt en waar hij heen gaat (Joh 3,8), en openstaan voor de verrassingen die Hij onderweg zeker nog voor ons in petto heeft. Zo komt een dynamiek op gang die ons in staat stelt vruchten te plukken, vruchten van synodale bekering die beetje bij beetje zullen rijpen. Dit zijn doelstellingen die van groot belang zijn voor de kwaliteit van het kerkelijke leven en voor het volbrengen van de evangelisatieopdracht, waaraan wij allemaal op grond van ons doopsel en vormsel deelnemen. Wij verwijzen hier naar de belangrijkste doelstellingen, die de synodaliteit als vorm, stijl en structuur van de Kerk doordringen:

- In gedachten houden hoe de Geest het 'op weg zijn' van de Kerk door de geschiedenis geleid heeft en hoe Hij ons vandaag oproept om samen getuigen van Gods liefde te zijn.
- Het beleven van een kerkelijk proces waaraan iedereen kan deelnemen en waarvan niemand uitgesloten wordt, zodat allen – vooral zij die om verschillende redenen aan de zijlijn staan – de kans krijgen om het woord te nemen en gehoord te worden, en om mee te werken aan de opbouw van het volk van God.
- Het erkennen en waarderen van de rijkdom en de verscheidenheid van gaven en charisma's die de Geest in alle vrijheid uitdeelt voor het welzijn van de gemeenschap en ten dienste van de hele menselijke familie.
- Tot stand brengen van allerlei vormen van gedeelde verantwoordelijkheid in dienst van het verkondigen van het Evangelie en het zich engageren voor een mooiere en leefbaardere wereld.
- Onderzoeken hoe verantwoordelijkheid en macht in de Kerk beleefd worden en welke structuren daarbij gehanteerd worden. Zo kunnen we vooroordelen en verwrongen praktijken die niet in het Evangelie geworteld zijn, aan het licht brengen en proberen ze om te buigen.
- Erkennen van de christelijke gemeenschap als een geloofwaardig subject en een betrouwbare partner op de weg naar sociale dialoog, genezing, verzoening, inclusie en participatie, heropbouw van de democratie, bevordering van broederlijkheid en sociale vriendschap.
- Vernieuwen en versterken van de relaties tussen de leden van de christelijke gemeenschappen onderling en tussen de gemeenschappen en andere maatschappelijke groeperingen, zoals bijvoorbeeld gemeenschappen van gelovigen van andere christelijke denominaties en godsdiensten, organisaties van het maatschappelijke middenveld, volksbewegingen, enz.
- Bevorderen van de waardering en toe-eigening van de vruchten van recente synodale ervaringen op universeel, regionaal, nationaal en lokaal niveau.

3. Dit *Vorbereidende document* staat ten dienste van het synodale proces, vooral als instrument om de eerste fase van luisteren naar en raadplegen van het volk van God in de lokale kerken te bevorderen (oktober 2021 – april 2022), in de hoop de ideeën, energie en creativiteit van iedereen die aan dit traject zal deelnemen op gang te brengen, en zo het delen van de vruchten van ieders inspanningen te vergemakkelijken. Met dit doel: 1) schetst het enkele belangrijke kenmerken van de hedendaagse context; 2) illustreert het op een synthetische manier de fundamentele theologische referenties voor een juist verstaan en toepassen van synodaliteit; 3) stelt het enkele Bijbelse gedachten voor die de meditatie en de biddende reflectie onderweg kunnen voeden; 4) verduidelijkt het enkele perspectieven van waaruit het mogelijk is de opgedane ervaringen van synodaliteit te duiden; 5) toont het enkele manieren om die duiding in gebed en wederzijds delen te verankeren. Om de organisatie van het werk concreet te begeleiden, wordt een praktisch *Vademecum*

voorgesteld, dat op de synodewebsite³ beschikbaar is. Deze website biedt enkele bronnen aan ter verdieping van het thema synodaliteit en ter ondersteuning van dit *Voorbereidende document*. Van deze bronnen willen we er twee uitlichten die hieronder meerdere malen geciteerd worden: *De toespraak ter herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode*, gehouden door paus Franciscus op 17 oktober 2015, en het document *Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk*, opgesteld door de *Internationale Theologische Commissie* en gepubliceerd in 2018.

I. De oproep om samen op weg te gaan

4. De synodale weg vindt plaats in een historische context, gekenmerkt door grote maatschappelijke veranderingen en door een cruciale verschuiving in het leven van de Kerk, die niet genegeerd kan worden: het is in al de aspecten van deze complexe context, met zijn spanningen en tegenstellingen, dat wij geroepen zijn om *voortdurend de tekenen van de tijd te bestuderen en ze trachten te verklaren in het licht van het Evangelie* (GS, nr. 4). Wij schetsen hier enkele wezenlijke elementen van het globale scenario die heel nauw met het thema van de synode verbonden zijn; maar dit beeld zal op het lokale niveau verrijkt en aangevuld moeten worden.

5. Een wereldwijde tragedie zoals de coronapandemie *liet even het gevoel herleven dat we een wereldwijde gemeenschap zijn, allemaal in hetzelfde schuitje, waar de problemen van één iemand ook de problemen van ons allemaal zijn. Eens te meer realiseerden we ons dat niemand in zijn eentje wordt gered* (FT, nr. 32). Tegelijkertijd heeft de pandemie ook de al bestaande ongelijkheden en onrechtvaardigheden doen exploderen. De mensheid wordt almaar meer geschokt door processen van massavorming en versplintering; de tragische levensomstandigheden van migranten overal ter wereld laten zien hoe hoog en sterk de muren zijn die de ene menselijke familie nog altijd verdelen. De encyclieken *Laudato si'* en *Fratelli tutti* beschrijven de diepe breuklijnen die doorheen de mensheid lopen. Op basis van deze analyses kunnen we beginnen luisteren naar de schreeuw van de armen en van de aarde, en de zaden van hoop en toekomst herkennen die de Geest ook in onze tijd doet ontkiemen: *De Schepper laat ons niet in de steek, Hij komt nooit terug op zijn liefdesproject, Hij heeft geen spijt van ons geschapen te hebben. De mensheid beschikt nog over de capaciteit om samen ons gemeenschappelijke huis op te bouwen* (LS, nr. 13).

6. Deze situatie, die ondanks grote verschillen de hele menselijke familie treft, daagt de Kerk uit om individuen en gemeenschappen te begeleiden om hun strijd en lijden in een breder kader te plaatsen. Hun ervaringen hebben ertoe bijgedragen vele valse zekerheden te ontmaskeren en de hoop en het geloof in de goedheid van de Schepper en zijn schepping te cultiveren. Wij mogen onze ogen echter niet sluiten voor het feit dat de Kerk zelf het gebrek aan geloof en de corruptie ook in haar eigen kringen moet aanpakken. We mogen vooral het lijden niet vergeten van minderjarigen en kwetsbare personen *als gevolg van seksueel misbruik, machtsmisbruik en misbruik van geweten door een aanzienlijk aantal geestelijken en godgewijde personen*⁴. Wij worden voortdurend uitgedaagd om *als volk van God de pijn van onze broeders en zusters die fysiek en mentaal gekwetst werden, op ons te*

³ Cf. www.synod.va

⁴ Paus Franciscus, *Brief aan het volk van God* (20 augustus 2018), inleiding.

*nemen*⁵. Al te lang heeft de Kerk onvoldoende geluisterd naar de schreeuw van de slachtoffers. Het gaat om diepe wonden die moeilijk te genezen zijn, waarvoor wij nooit genoeg vergeving kunnen vragen en die soms gigantische obstakels vormen om verder samen op weg te gaan. De hele Kerk is geroepen om zich te verzetten tegen de druk van een overgeërfde klerikale cultuur en tegen die vormen van gezagsuitoefening waarop verschillende vormen van misbruik geënt zijn (machtsmisbruik, financieel misbruik, misbruik van geweten, seksueel misbruik). *Er bestaat geen bekering van de Kerk zonder de actieve deelname van alle leden van Gods volk*⁶. Laten we samen de Heer vragen *om de genade van bekering en innerlijke zalving om tegenover deze misdaden van misbruik onze wroeging en onze vaste wil om ze moedig te bestrijden uit te drukken*⁷.

7. Ondanks onze ontrouw blijft de Geest in de geschiedenis werkzaam en toont Hij zijn levenwekkende kracht. Het is juist in de groeven die gekerfd zijn door het veelsoortige lijden dat de menselijke familie en het volk van God hebben doorstaan, dat nieuwe geloofstalen ontspruiten en nieuwe wegen zich openen; ze kunnen niet alleen de gebeurtenissen theologisch duiden, maar ook in de beproevingen motivatie vinden om de weg van het christelijke en kerkelijke leven opnieuw uit te stippelen. Het is echt hoopgevend dat al heel wat kerken begonnen zijn met ontmoetingen en min of meer gestructureerde overlegprocessen van het volk van God. Daar waar zij op een synodale manier georganiseerd werden, is het kerkelijke bewustzijn tot bloei gekomen en heeft de deelname van allen het kerkelijke leven een nieuw elan gegeven. De wens van jongeren om meer invloed te hebben binnen de Kerk, de vraag naar grotere waardering van vrouwen en meer ruimte voor participatie aan de zending van de Kerk, al naar voren gebracht op de synodale vergaderingen van 2018 en 2019, worden opnieuw bevestigd. Vanuit dit perspectief werd recent de lekenbediening van catechist ingesteld en worden vrouwen toegelaten tot de kerkelijke bedieningen van lector en acoliet.

8. We kunnen niet voorbijgaan aan de grote diversiteit waarin de verschillende christelijke gemeenschappen in de verschillende regio's van de wereld leven. Er zijn landen waar de Kerk de meerderheid van de bevolking verwelkomt en waar ze het culturele referentiepunt voor de hele samenleving is, maar er zijn ook landen waar katholieken een minderheid vormen. In sommige van die landen worden katholieken, samen met andere christenen, geconfronteerd met soms erg gewelddadige vervolgingen, niet zelden ook met martelaarschap. Terwijl enerzijds een geseclariseerde mentaliteit godsdienst uit de openbare ruimte wil verdrijven, voedt anderzijds religieus fundamentalisme, zonder respect voor de vrijheid van de anderen, vormen van onverdraagzaamheid en geweld, die ook in de christelijke gemeenschap en in haar relaties met de samenleving tot uiting komen. Niet zelden nemen christenen dezelfde houding aan en zaaien ze verdeeldheid en onenigheid binnen de Kerk. Evenzeer moeten we ons ervan bewust zijn dat de breuklijnen binnen de christelijke gemeenschap en haar relatie met de samenleving ook beïnvloed worden door etniciteit, ras, kaste of andere vormen van sociale gelaagdheid of cultureel en structureel geweld. Deze situaties hebben een grote impact op de betekenis van de uitdrukking 'samen op weg gaan' en op de concrete mogelijkheden om dit te verwezenlijken.

⁵ *Ibid*, nr. 2.

⁶ *Ibid*.

⁷ *Ibid*.

9. In deze context is synodaliteit de uitgelezen weg voor de Kerk, die geroepen is zich te vernieuwen vanuit de werking van de Geest en door het luisteren naar het Woord. Het vermogen om zich een andere toekomst voor de Kerk en haar instellingen voor te stellen, in overeenstemming met de zending die zij ontvangen heeft, hangt grotendeels af van de beslissing om processen van luisteren, dialogeren en gezamenlijk onderscheiden in gang te zetten, waaraan iedereen kan deelnemen en meewerken. Tegelijkertijd is het besluit om 'samen op weg te gaan' een profetisch teken voor de menselijke familie die nood heeft aan een gemeenschappelijk project, dat in staat is het welzijn van alle mensen na te streven. Een Kerk die, trouw aan wat ze verkondigt, in staat is tot gemeenschap en broederlijkheid, participatie en solidariteit, kan zich naast de armen en kleinsten plaatsen en hen haar eigen stem geven. Om 'samen op weg te gaan' moeten wij ons door de Geest laten omvormen tot een werkelijk synodale mentaliteit, om moedig en vrij van hart een bekeringsproces aan te gaan dat onontbeerlijk is voor de *ononderbroken hervorming die [de Kerk] als menselijke en aardse instelling voortdurend nodig heeft* (UR, nr. 6; cf. EG, nr. 26)

II. Synodaliteit: een constitutieve dimensie van de Kerk

10. *Wat de Heer van ons vraagt is in zekere zin al aanwezig in het woord 'synode'⁸, dat een oud en eerbiedwaardig woord in de traditie van de Kerk is, waarvan de betekenis geassocieerd wordt met de diepste inhoud van de openbaring⁹. Het is de Heer die zichzelf voorstelt als 'De weg, de waarheid en het leven' (Joh 14,6) en de christenen, zijn volgelingen, werden oorspronkelijk 'de aanhangers van de weg' genoemd (cf. Hnd 9,2; 19,9.23; 22,4; 24,14.22)¹⁰. Synodaliteit is in dit perspectief veel meer dan de viering van kerkelijke bijeenkomsten of vergaderingen van bisschoppen, of een kwestie van eenvoudige interne organisatie van de Kerk. Synodaliteit wijst op de specifieke manier van leven en werken (*modus vivendi et operandi*) van de Kerk als volk van God, die haar *communio* manifesteert en concreet verwezenlijkt in het samen op weg gaan, in liturgische bijeenkomsten en in de actieve deelname van al haar leden aan haar evangelisatieopdracht¹¹. Zo worden de pijlers waarop een synodale Kerk steunt en het voorstel voor de titel van de synode met elkaar verweven: gemeenschap, participatie en zending. In dit hoofdstuk belichten wij op synthetische wijze enkele fundamentele theologische referentiepunten waarop dit perspectief gebaseerd is.*

11. In het eerste millennium was het 'samen op weg gaan', d.w.z. de synodale praktijk, de gewone werkwijze van de Kerk, opgevat als *Volk dat in de eenheid van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest verenigd is*¹². Tegenover hen die verdeeldheid zaaiden in het lichaam van de Kerk, stelden de kerkvaders de gemeenschap van de kerken wereldwijd, die de Heilige Augustinus typeerde als *concordissima fidei conspiratio*¹³, namelijk de overeenstemming in geloof van alle gedoopten. Hier ligt het fundament van de brede ontwikkeling van de synodale praktijk op alle niveaus van de Kerk – lokaal, provinciaal, universeel – die haar

⁸ Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

⁹ ITC, *Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk* (2 maart 2018), nr. 3.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*, nr. 6.

¹² Cyprianus, *De Oratione Dominica*, 23: PL 4,553.

¹³ Augustinus, *Epistola 194*, 31: PL 33,885.

hoogste uitdrukking heeft gevonden in de oecumenische concilies. Vanuit dit kerkelijke perspectief, geïnspireerd door het principe van de deelname van allen aan het leven van de Kerk, kon de Heilige Johannes Chrysostomus zeggen: *Kerk en synode zijn synoniemen*¹⁴. Zelfs in het tweede millennium, toen de Kerk meer belang hechtte aan het hiërarchische functioneren, is deze manier van werken niet verdwenen. Als de pausen, naast de viering van oecumenische concilies en die van diocesane en provinciale synodes, dogmatische waarheden wilden definiëren, wilden zij de bisschoppen raadplegen om het geloof van de hele Kerk te kennen, door een beroep te doen op het gezag van de *sensus fidei* van het hele volk van God, dat *onfeilbaar in credendo is* (EG, nr. 119).

12. Het Tweede Vaticaanse Concilie is verankerd in deze dynamiek van de *traditie*. Het benadrukt dat *het God behaagde de mensen geenszins afzonderlijk, zonder enig onderling verband, te heiligen en te redden; maar dat Hij hen tot een volk wilde verenigen dat Hem naar waarheid zou erkennen en in heiligheid zou dienen* (LG, nr. 9). De leden van het volk van God zijn verenigd door het doopsel en *al worden op grond van de wil van Christus sommigen aangesteld tot leraars en beheerders van Gods geheimen en tot herders voor de anderen, toch zijn alle gelovigen werkelijk gelijk wat betreft hun gemeenschappelijke waardigheid en hun gemeenschappelijk werken voor de opbouw van Christus' Lichaam*. (LG, nr. 32). Daarom delen alle gedoopten in de priesterlijke, profetische en koninklijke taak van Christus en *in de veelvormige en geordende rijkdom van hun charismatische gaven, van hun roeping, van hun bedieningen*¹⁵ en zijn ze actief in de evangelisatie, hetzij als individu, hetzij als het hele volk van God.

13. Het concilie benadrukte dat, op grond van de zalving van de Heilige Geest die zij in het doopsel ontvangen hebben, het geheel van de gelovigen *in het geloof niet kan dwalen. Deze bijzondere eigenschap brengt het door de bovennatuurlijke geloofszin van het hele volk tot uiting, wanneer het 'vanaf de bisschoppen tot en met de laatste leken gelovigen' over geloof en zeden zijn algemene overeenstemming laat blijken* (LG, nr. 12). Het is de Geest die de gelovigen leidt naar *de volle waarheid* (Joh 16,13). Door toedoen van de Heilige Geest evolueert deze *van de apostelen stammende overlevering in de Kerk, omdat het hele heilige volk van God groeit in het begrijpen en ervaren van de overgeleverde realiteiten en woorden. Dit gebeurt door de beschouwing en de studie van de gelovigen die dit alles in hun hart bewaren* (cf. Lc 2, 19 en 51), *door een diep inzicht in de geestelijke dingen dat zij ervaren; en door de prediking van hen, die met de opvolging in het bisschopsambt het zekere charisma van de waarheid hebben ontvangen* (DV 8). In feite houdt dit volk, bijeengebracht door zijn herders, vast aan het heilige woord van God, dat aan de Kerk is toevertrouwd, blijft het volharden in de leer van de apostelen, in de broederlijke gemeenschap, in het breken van het brood en in het gebed. *Zodat er tussen bisschoppen en gelovigen een uitzonderlijke eensgezindheid ontstaat in het bewaren, beleven en belijden van het overgeleverde geloof* (DV, nr. 10).

14. De herders, door God aangesteld als *authentieke behoeders, vertolkers en getuigen van het geloof van de hele Kerk*¹⁶ moeten niet bang zijn om te luisteren naar de kudde die hun is toevertrouwd. De raadpleging van het volk van God impliceert niet dat

¹⁴ Johannes Chrysostomus, *Explicatio in Psalmum 149*: PG 55,493.

¹⁵ ITC, nr. 6.

¹⁶ Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

binnen de Kerk de democratische besluitvorming, gebaseerd op het principe van de meerderheid, aangenomen wordt. Want aan de basis van de deelname aan elk synodaal proces ligt een gedeelde passie voor de gemeenschappelijke zending van de evangelisatie en niet de vertegenwoordiging van tegenstrijdige belangen. Met andere woorden, dit is een kerkelijk proces dat alleen kan plaatsvinden *in het hart van een hiërarchisch gestructureerde gemeenschap*¹⁷. Het is in de vruchtbare wisselwerking tussen de *sensus fidei* van het volk van God en het uitoefenen van het leergezag van de herders dat de eenstemmige consensus van de hele Kerk in hetzelfde geloof tot stand komt. Elk synodaal proces waarin de bisschoppen geroepen zijn om te onderscheiden wat de Geest tot de Kerk zegt, niet op eigen houtje, maar door te luisteren naar het volk van God dat *ook deelt in de profetische taak van Christus* (LG, nr. 12), is een duidelijke vorm van dat ‘samen op weg gaan’ dat de Kerk doet groeien. De Heilige Benedictus benadrukt dat *de Heer vaak de beste beslissing openbaart*¹⁸ aan hen die geen belangrijke posities in de gemeenschap innemen (in dit geval de jongsten). Daarom moeten de bisschoppen ervoor zorgen dat ze iedereen de hand reiken zodat in het ordelijke verloop van het synodale proces verwezenlijkt wordt wat de apostel Paulus de gemeenschappen aanbeveelt: *Blus de Geest niet uit, kleiner de profetische gaven niet, keur alles, behoud het goede* (1 Tes 5:19-21).

15. De bedoeling van dit samen op weg gaan, waartoe wij allen geroepen zijn, is dat wij het gezicht en de vorm van een synodale Kerk ontdekken waarin *iedereen iets te leren heeft. Het gelovige volk, het bisschoppencollege, de bisschop van Rome: de een luistert naar de ander, en allen luisteren naar de Heilige Geest, ‘de Geest van Waarheid’* (Joh 14,17), *om te weten wat Hij ‘tot de gemeenten zegt’* (Apk 2,7)¹⁹. De bisschop van Rome, als beginsel en fundament van de eenheid van de Kerk, vraagt alle bisschoppen en alle lokale kerken, waarin en waardoor de ene en enige katholieke Kerk bestaat (cf. LG, nr. 23), om met vertrouwen en moed de weg van de synodaliteit te bewandelen. In dit ‘samen op weg gaan’ vragen wij de Geest ons te laten ontdekken dat de gemeenschap die de verscheidenheid van gaven, charisma’s en bedieningen tot eenheid brengt, er is omwille van de zending: een synodale Kerk is een Kerk *die naar buiten gericht is, een missionaire Kerk, een Kerk met open deuren* (EG, nr. 46). Dit houdt ook de oproep in om onze relaties met de andere kerken en christelijke gemeenschappen, waarmee wij door het ene doopsel verenigd zijn, te verdiepen. Het perspectief van ‘samen op weg gaan’ is bovendien nog breder en omvat de hele mensheid, met wie wij *vreugde en hoop, verdriet en angst* delen (GS, nr. 1). Een synodale Kerk is een profetisch teken, vooral voor een gemeenschap van landen die niet in staat is om een gemeenschappelijk project voor te stellen dat het welzijn van allen nastreeft. De synodale praktijk is vandaag voor de Kerk de meest voor de hand liggende manier om *het universele sacrament van het heil* (LG, nr. 48) te zijn, *een teken en instrument van de innige vereniging met God en van de eenheid van heel het menselijk geslacht* (LG, nr. 1).

¹⁷ ITC, *Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk* (2 maart 2018), nr. 69.

¹⁸ *Regula S. Benedicti*, III, 3.

¹⁹ Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

III. Luisteren naar de Schrift

16. De Geest van God die dit ‘samen op weg gaan’ van de kerken verlicht en bezielt, is dezelfde Geest die werkzaam is in de zending van Jezus, die beloofd is aan de apostelen en aan de generaties van leerlingen die luisteren naar Gods woord en het in praktijk brengen. Volgens de belofte van de Heer beperkt de Geest zich niet tot het bevestigen van de continuïteit van het Evangelie van Jezus, maar zal Hij altijd nieuwe diepten van zijn openbaring verlichten en de besluiten inspireren die nodig zijn om de weg van de Kerk verder te gaan (cf. Joh 14,25-26; 15,26-27; 16,12-15). Daarom is het passend dat ons proces om een synodale Kerk op te bouwen geïnspireerd wordt door twee ‘beelden’ uit de Schrift. Het ene komt naar voor in de voorstelling van de ‘gemeenschapsdimensie’ die het evangelisatieproces voortdurend begeleidt; het andere verwijst naar de ervaring van de Geest waardoor Petrus en de eerste kerkgemeenschap inzien welk risico het inhoudt om onverantwoorde beperkingen op te leggen aan de geloofsgemeenschap. De synodale ervaring van het samen onderweg zijn, in navolging van de Heer en in gehoorzaamheid aan de Geest, zal beslissende inspiratie kunnen putten uit de meditatie van deze twee openbaringsmomenten.

Jezus, de menigte, de apostelen

17. Een originele scène verschijnt, in haar fundamentele structuur, als de constante van de manier waarop Jezus zich in het hele Evangelie openbaart wanneer hij de komst van het Rijk Gods aankondigt. Het gaat in wezen om drie personages (plus één). De eerste is natuurlijk *Jezus*, de absolute hoofdrolspeler die het initiatief neemt door de woorden en de tekenen van de komst van het Rijk Gods te zaaien, *zonder aanzien des persoons* (cf. Hnd 10,34). Op verschillende manieren besteedt Jezus bijzondere aandacht aan hen die van God ‘gescheiden’ en door de gemeenschap ‘verstoten’ zijn (zondaars en armen, in de taal van het Evangelie). Door zijn woorden en daden schenkt Hij, in de naam van God de Vader en in de kracht van de Heilige Geest, bevrijding van het kwaad en bekering tot hoop. Hoewel de manier waarop de Heer roept en waarop zijn roepstem beantwoord wordt telkens verschillen, is het gemeenschappelijke kenmerk dat het geloof daar opduikt waar mensen waardering vinden: hun smeekbede wordt verhoord, hun probleem wordt opgelost, hun beschikbaarheid wordt gewaardeerd, hun waardigheid wordt bevestigd door Gods blik en hersteld door de erkenning van de gemeenschap.

18. De evangelisatie en de heilsboodschap zouden inderdaad niet begrijpelijk zijn zonder Jezus’ voortdurende openheid voor een zo breed mogelijk publiek, dat in de evangeliën *de menigte* genoemd wordt, dat wil zeggen alle mensen die Hem onderweg volgen en Hem soms zelfs achternalopen, hopen op een teken en een woord van verlossing. De menigte is het tweede personage in het schouwspel van de openbaring. De verkondiging van het Evangelie is niet alleen gericht tot een paar verlichte of uitverkoren mensen. Jezus’ gesprekspartner is ‘het gewone volk’, ‘Jan en alleman’, die het mens-zijn delen en die Hij rechtstreeks in contact brengt met het geschenk van God en de oproep tot verlossing. Op een wijze die de getuigen verbaast en soms zelfs schandaliseert, aanvaardt Jezus iedereen die uit de menigte naar voren komt als gesprekspartners. Hij luistert naar de hartstochtelijke bezwaren van de Kananese vrouw (cf. Mt 15,21-28), die niet kan aanvaarden dat zij uitgesloten wordt van de zegen die Hij brengt. Hij gaat een dialoog aan met de Samaritaanse vrouw (cf. Joh 4,1-42), ondanks haar status van sociaal en religieus gecompromitteerde

vrouw. Hij vraagt om de vrije en dankbare geloofsdaad van de blindgeborene (cf. Joh 9), die door de officiële godsdienst afgewezen werd omdat hij buiten het bereik van de genade leefde.

19. Sommigen volgen Jezus op een meer expliciete wijze en ervaren wat het leerling zijn betekent, terwijl anderen uitgenodigd worden om terug te keren naar hun dagelijkse leven, maar allemaal getuigen ze van de kracht van het geloof dat hen gered heeft (cf. Mt 15,28). Onder hen die Jezus volgen, komen vooral de personages op de voorgrond van de *apostelen*, die Hijzelf vanaf het begin roept. Hij geeft hun de opdracht om met gezag de openbaring en de komst van het Rijk Gods aanwezig te brengen bij de menigte. Het verschijnen van dit derde personage in het schouwspel heeft niets te maken met een genezing of een bekering, maar alles met hun roeping door Jezus. De uitverkiezing van de apostelen is geen privilege dat hen een exclusieve machtspositie toekent en een scheiding teweegbrengt, maar het is de genade van een bediening van zegen en gemeenschap waarvan niemand uitgesloten wordt. Dankzij de gave van de Geest van de verrezen Heer moeten zij de plaats van Jezus handhaven, zonder Hem te vervangen: niet om te selecteren wie toegang tot zijn aanwezigheid krijgt, maar om de ontmoeting met Hem te vergemakkelijken.

20. Jezus, de menigte in al haar verscheidenheid, de apostelen: dit is het beeld en het mysterie die voortdurend overwogen en doorgrond moeten worden, opdat de Kerk meer en meer wordt wat zij is. Geen van de drie personages kan de scène verlaten. Als Jezus ontbreekt en iemand anders zijn plaats inneemt, wordt de Kerk een contract tussen de apostelen en de menigte en hun dialoog zal uiteindelijk tot een politiek spel herleid worden. Zonder de apostelen, die hun gezag van Jezus ontvangen en door de Geest onderwezen worden, wordt de band met de waarheid van het Evangelie verbroken en loopt de menigte, ongeacht of ze Jezus aanvaardt of verwerpt, het risico haar visie op Jezus te herleiden tot een mythe of ideologie. Zonder de menigte ontaardt de relatie van de apostelen met Jezus tot iets sektarisch, waarin de godsdienst op zichzelf terugplooit, en verliest de evangelisatie, die uitgaat van de directe zelfopenbaring die God persoonlijk tot alle mensen richt om hen het heil aan te bieden, haar licht.

21. Daarnaast is er nog een 'extra' personage, de antagonist, die de duivelse verdeeldheid tussen de drie personages in de scène veroorzaakt. Geconfronteerd met het verontrustende vooruitzicht van het kruis, vertrekken sommige leerlingen, en de gemoedsgesteldheid van de menigte slaat om. De gemene valstrik die verdeeldheid zaait en het gemeenschappelijke op weg gaan verhindert, komt tot uiting in religieuze strengheid, in het opleggen van een moraal die veeleisender is dan die van Jezus, en in de verleiding van een wereldse politieke wijsheid die beweert doeltreffender te zijn dan de onderscheiding van de geesten. Om aan de misleidingen van 'het vierde personage' te ontsnappen, is voortdurende bekering noodzakelijk. Emblematisch in dit verband is de episode van de honderdman Cornelius (vgl. Hand. 10), de voorloper van dat 'concilie' van Jeruzalem (vgl. Hand. 15), dat een cruciaal referentiepunt vormt voor een synodale Kerk.

Een dubbel bekeringsproces: Petrus en Cornelius (Hnd 10)

22. De passage vertelt allereerst de bekering van Cornelius, die zelfs een soort van visioen krijgt. Cornelius is een heiden, vermoedelijk een Romein, een honderdman, een onderofficier in het bezettingsleger. Hij oefent een beroep uit dat berust op geweld en

misbruik. Toch is hij iemand die bidt en liefdadigheid beoefent, d.w.z. hij cultiveert zijn relatie met God en draagt zorg voor zijn naaste. Verrassend genoeg, komt de engel zijn huis binnen, noemt hem bij zijn naam en dringt bij hem erop aan zijn dienaars naar Joppe te zenden (het werkwoord voor zending!) om Petrus te roepen (het werkwoord voor roeping!). Het verhaal gaat dan verder met de bekering van Petrus, die dezelfde dag een visioen ontvangt waarin een stem hem opdraagt om dieren, waarvan sommige onrein zijn, te slachten en te eten. Vastberaden antwoordt hij: *Geen sprake van, Heer* (Hnd 10,14). Hij erkent dat de Heer tot hem spreekt, maar hij weigert resoluut erop in te gaan, omdat dit bevel bepaalde voorschriften van de Thora verwerpt die wezenlijk deel uitmaken van zijn religieuze identiteit, en die uitverkiezing opvatten als een verschil dat scheiding en exclusiviteit ten opzichte van andere volkeren impliceert.

23. De apostel blijft verbijsterd achter en, terwijl hij zich afvraagt wat de betekenis van het gebeurde is, komen de door Cornelius gestuurde mannen aan en de Geest wijst hem erop dat Hij ze gestuurd heeft. Petrus spreekt hen toe, met woorden die herinneren aan die van Jezus in de Tuin: *Ik ben het naar wie u zoekt* (Hnd 10,21). Het gaat hier om een echte en diepgaande bekering, een pijnlijk en enorm vruchtbaar loslaten van zijn eigen culturele en religieuze referenties. Petrus aanvaardt om samen met heidenen het voedsel te eten dat voor hem tot dan toe niet toegestaan was en erkent het als een manier om in gemeenschap met God en met de anderen te leven. Het is door mensen te ontmoeten, hen te verwelkomen, met hen op weg te gaan en hun huizen binnen te gaan, dat hij zich bewust wordt van de betekenis van zijn visioen: in de ogen van God is geen mens verachtelijk en het door de uitverkiezing tot stand gekomen verschil, is geen exclusief voorrecht, maar een dienst en getuigenis aan de hele wereld.

24. Zowel Cornelius als Petrus betreft andere mensen in hun bekeringsproces en maakt hen tot tochtgenoten. Het apostolische handelen verwezenlijkt Gods wil door gemeenschappen te creëren, muren af te breken en ontmoetingen te bevorderen. Het woord speelt een wezenlijke rol in de ontmoeting tussen deze twee belangrijke personen. Cornelius begint met het delen van zijn ervaring. Petrus luistert en neemt dan het woord om op zijn beurt te vertellen wat hem overkomen is en te getuigen van de nabijheid van de Heer, die erop uittrekt om mensen persoonlijk te ontmoeten en hen te bevrijden van wat hen tot gevangenen van het kwaad maakt en hun mens-zijn aantast (cf. Hnd 10,38). Deze vorm van communiceren is te vergelijken met de houding die Petrus zal aannemen in Jeruzalem, wanneer de besneden gelovigen hem zullen verwijten en ervan beschuldigen de traditionele normen niet te respecteren. Al hun aandacht lijkt daarop gericht te zijn, zonder rekening te houden met de uitstorting van de Geest: *Je bent in huis geweest bij onbesnedenen en hebt met hen gegeten!* (Hnd 11,3). Bij deze confrontatie vertelt Petrus wat hem overkomen is en verwoordt hij zijn reacties van verbijstering, onbegrip en verzet. Juist dat zal zijn gesprekspartners die eerder agressief en weerbarstig waren, helpen om te luisteren en te aanvaarden wat er gebeurd is. De Schrift zal helpen om de betekenis te interpreteren, zoals dat later ook zal gebeuren op het 'concilie' van Jeruzalem, waar ze samen zullen luisteren naar de Geest om tot onderscheiding te komen.

IV. Synodaliteit in de praktijk: wegen voor het raadplegen van het volk van God

25. Verlicht door het woord van God en gegrondvest op de traditie, is het synodale proces geworteld in het concrete leven van het volk van God. In feite heeft dit proces een specifieke eigenschap die tegelijk een buitengewone rijkdom is: haar doel – de synodaliteit – is ook haar methode. Het is met andere woorden een werkterrein of een proefproject die het mogelijk maakt vanaf het begin de vruchten te plukken van de dynamiek die de voortschrijdende synodale bekering in de christelijke gemeenschap teweegbrengt. Anderzijds kan het niet anders dan verwijzen naar de ervaringen van synodaliteit die al op verschillende niveaus en met uiteenlopende intensiteit plaatsgevonden hebben: hun sterke punten en hun successen, maar ook hun beperkingen en hun moeilijkheden bieden ons waardevolle elementen voor de onderscheiding van de richting waarin we verder moeten gaan. Uiteraard wordt hier verwezen naar de ervaringen die door het huidige synodale proces in gang gezet worden, maar ook naar al die vormen van het ‘samen op weg gaan’ die in het dagelijkse leven worden ervaren, zelfs als de term synodaliteit niet eens bekend is of gebruikt wordt.

De fundamentele vraag

26. Zoals al hoger vermeld is de fundamentele vraag voor deze raadpleging van het volk van God de volgende:

Een synodale Kerk die het Evangelie verkondigt, is ‘samen onderweg’: hoe verloopt vandaag dit ‘samen op weg gaan’ in uw lokale kerk? Welke stappen nodigt de Geest ons uit te zetten om te groeien in ons ‘samen op weg gaan’?

Om hierop te antwoorden, wordt u uitgenodigd om:

- a) Na te gaan welke ervaringen in uw lokale kerk door deze fundamentele vraag opgeroepen worden?
- b) Dieper in te gaan op deze ervaringen: welke vreugden hebben zij teweeggebracht? Op welke moeilijkheden en obstakels zijn ze gestoten? Welke wonden hebben ze aan het licht gebracht? Welke inzichten hebben ze opgeleverd?
- c) De vruchten bijeen te brengen om ze te delen: waar is de stem van de Geest hoorbaar in deze ‘synodale’ ervaringen? Wat vraagt de Geest vandaag aan ons? Welke punten moeten bekrachtigd worden? Welke veranderingen overwogen? Welke nieuwe stappen gezet? Waar zien we een consensus tot stand komen? Welke wegen openen zich voor onze lokale kerk?

Verschillende vormen van synodaliteit

27. Bij het bidden, reflecteren en uitwisselen over deze fundamentele vraag, is het goed om drie niveaus in gedachten te houden waarop synodaliteit als *constitutieve dimensie van de Kerk*²⁰ tot uitdrukking komt.

- Het niveau van het dagelijkse leven en werken van de Kerk, waarin ze ten diepste toe uitdrukt wie ze is: volk van God samen onder weg en in vergadering bijeengekomen, opgeroepen door de Heer Jezus in de kracht van de Heilige Geest om het Evangelie te verkondigen. Dit wordt gerealiseerd door *te luisteren*

²⁰ ITC, *Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk* (2 maart 2018), nr. 70.

*naar het Woord en het vieren van de eucharistie, door de broederlijkheid in de gemeenschap en de medeverantwoordelijkheid en deelname van het hele volk van God aan het leven en de zending van de Kerk, op de verschillende niveaus en met respect voor de verschillende bedieningen en functies*²¹;

- Het niveau van de kerkelijke structuren en processen die ook vanuit het theologische en kerkrechtelijke perspectief bepaald worden en waardoor het synodale karakter van de Kerk op institutionele wijze tot uitdrukking komt op het lokale, regionale en universele niveau;
- Het niveau van synodale processen en gebeurtenissen waarbij de Kerk door de bevoegde autoriteit bijeengeroepen wordt, volgens specifieke procedures die door de kerkelijke discipline bepaald zijn.

Hoewel deze drie niveaus logischerwijze onderscheiden worden, roepen ze elkaar op en moeten ze op een coherente manier bijeengehouden worden; anders resulteert dat in een tegengetuigenis dat de geloofwaardigheid van de Kerk ondermijnt. Als de synodale werkwijze niet in de structuren en processen gestalte krijgt, degradeert ze gemakkelijk van het niveau van de intenties en verlangens naar dat van de retoriek. Als de synodale processen en gebeurtenissen niet door een adequate stijl bezield worden, verworden ze tot zinloze formaliteiten.

28. Bij het interpreteren van de ervaringen moet men voor ogen houden dat het 'samen op weg gaan' vanuit twee verschillende perspectieven, die sterk met elkaar verbonden zijn, begrepen kan worden. Het eerste perspectief slaat op het interne leven van de lokale kerken, op de relaties tussen de personen die deel ervan uitmaken (in de eerste plaats de relaties tussen de gelovigen en hun herders, ook via de overlegorganen (met inbegrip van de diocesane synode), waarin het kerkelijk recht voorziet) en op de gemeenschappen waarin zij verdeeld zijn (vooral parochies). Aansluitend wordt ingegaan op de relaties tussen de bisschoppen onderling en op hun relatie met de bisschop van Rome, ook in het kader van synodale vergaderingen op intermediair niveau (bisschoppensynodes van de patriarchale en grote aartsbisschoppelijke kerken, raden en vergaderingen van hiërarchen van de kerken *sui iuris*, en de bisschoppenconferenties op het nationale, internationale en continentale niveau). Vervolgens wordt het perspectief verruimd tot de manier waarop iedere lokale kerk de bijdrage integreert van de verschillende vormen van monastiek, religieus en godgewijd leven, van verenigingen en bewegingen van leken, kerkelijke en priesterlijke instituten van uiteenlopende aard (scholen, ziekenhuizen, universiteiten, stichtingen, liefdadigheidsinstellingen en hulpverleningsorganisaties, enz.) Ten slotte omvat dit perspectief ook de relaties en gemeenschappelijke initiatieven met de broeders en zusters van andere christelijke denominaties, met wie wij de gave van hetzelfde doopsel delen.

Het tweede perspectief kijkt naar hoe het volk van God samen op weg gaat met de hele menselijke familie. Onze blik zal dus gericht zijn op de relaties, de dialoog en de mogelijke gemeenschappelijke initiatieven met gelovigen van andere godsdiensten, met mensen die ver van het geloof verwijderd zijn, maar ook met specifieke sociale milieus en groepen en met hun instellingen (de politieke, culturele, economische, financiële en professionele wereld, vakbonden en ondernemersorganisaties, de niet-gouvernementele organisaties, het maatschappelijke middenveld, volksbewegingen, minderheden van uiteenlopende aard, arme en uitgesloten mensen, enz.).

²¹ *Ibid.*

Tien thematische onderzoeksdomeinen

29. Om de ervaringen te helpen belichten en op een rijkere manier bij te dragen tot het overleg, geven wij hieronder tien thematische onderzoeksdomeinen aan die verschillende facetten van 'doorleefde synodaliteit' verwoorden. Zij moeten aangepast worden aan de verschillende plaatselijke contexten en van tijd tot tijd geïntegreerd, toegelicht, vereenvoudigd en verdiept worden, met extra aandacht voor hen die meer moeite hebben om deel te nemen en te antwoorden. Het *Vademecum* dat bij dit *Voorbereidende document* hoort, reikt hulpmiddelen, trajecten en suggesties aan zodat de verschillende groepen vragen, momenten van gebed, vorming, reflectie en uitwisseling kunnen inspireren.

I. TOCHTGENOTEN

In de Kerk en de maatschappij gaan we zij aan zij dezelfde weg. Wie zijn in uw lokale kerk de mensen die 'samen op weg gaan'? Als wij spreken over 'onze Kerk', wie maakt daarvan dan deel uit? Wie vraagt ons om samen op weg te gaan? Wie zijn onze, ook niet-kerkelijke, tochtgenoten? Welke personen of groepen laten we opzettelijk of feitelijk links liggen?

II. LUISTEREN

Luisteren is de eerste stap, maar dat vereist een open geest en een open hart, zonder vooroordelen. Naar wie luistert onze lokale kerk niet goed? Hoe wordt er naar leken, speciaal naar jongeren en vrouwen, geluisterd? Hoe integreren we de bijdrage van godgewijde mannen en vrouwen? Welke plaats krijgt de stem van minderheden, van gemarginaliseerde en uitgesloten mensen? Ontdekken we vooroordelen en stereotypes die ons luisteren belemmeren? Hoe luisteren we naar de sociale en culturele context waarin we leven?

III. HET WOORD NEMEN

Iedereen wordt uitgenodigd om vrijmoedig en openhartig te spreken, dat wil zeggen in vrijheid, waarheid en naastenliefde. Hoe bevorderen we in de gemeenschap en haar verschillende organen, een vrije en authentieke communicatiestijl, zonder dubbelhartigheid en opportunisme? Hoe bewerken we dit in de maatschappij waarvan we deel uitmaken? Wanneer en hoe slaag je erin te zeggen wat je na aan het hart ligt? Hoe verloopt de relatie met de media (niet alleen de katholieke media)? Wie spreekt namens de christelijke gemeenschap en hoe worden deze personen gekozen?

IV. VIEREN

'Samen op weg gaan' is alleen mogelijk als het gebaseerd is op het samen luisteren naar het Woord en het vieren van de eucharistie. Op welke manier inspireren en sturen gebed en liturgische vieringen ons 'samen op weg gaan'? Hoe inspireren zij de belangrijkste beslissingen? Hoe bevorderen wij de actieve deelname van alle gelovigen aan de liturgie en aan de uitoefening van de heiligende functie? Welke plaats krijgen de bedieningen van lector en misdienaar?

V. MEDEVERANTWOORDELIJKHEID IN DE ZENDING

Synodaliteit staat ten dienste van de zending van de Kerk, al haar leden zijn geroepen eraan deel te nemen. Allemaal worden we als leerlingen uitgezonden. Op welke manier

wordt elke gedoopte geroepen om mee te werken aan deze zendingsopdracht? Hoe ondersteunt de gemeenschap haar leden die zich inzetten voor de samenleving (sociaal en politiek engagement, inzet voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, bevordering van sociale gerechtigheid, bescherming van de mensenrechten, zorg voor ons gemeenschappelijke huis, enz.)? Hoe helpt de gemeenschap hen die deze engagementen vanuit een missionaire ingesteldheid op zich nemen? Hoe gebeurt de onderscheiding van de missionaire engagementen en wie neemt eraan deel? Hoe zijn de verschillende synodale tradities, die het erfgoed vormen van veel kerken, vooral van de Oosterse kerken, geïntegreerd en aangepast, met het oog op het geven van een vruchtbaar christelijk getuigenis? Hoe verloopt de samenwerking in gebieden waar verschillende kerken *sui iuris* aanwezig zijn?

VI. DIALOGEREN IN KERK EN SAMENLEVING

De dialoog is een weg van volharding, waarvan ook momenten van stiltes en lijden deel uitmaken, maar die in staat is de ervaring van personen en volkeren bijeen te brengen. Waar en hoe wordt er gedialogeerd in onze lokale kerk? Hoe gaat ze om met meningsverschillen, conflicten en moeilijkheden? Hoe bevorderen we de samenwerking met de naburige bisdommen, met en tussen de religieuze gemeenschappen die op ons grondgebied aanwezig zijn, met en tussen verenigingen en lekenbewegingen, enz.? Naar welke ervaringen streven we op vlak van dialoog en gemeenschappelijke inzet met andere godsdiensten en met niet-gelovigen? Hoe dialogueert de Kerk met en leert zij van andere maatschappelijke instanties: de politieke, economische, culturele wereld, het maatschappelijke middenveld, de armen, enz.?

VII. MET ANDERE CHRISTELIJKE DENOMINATIES

De dialoog tussen christenen van verschillende belijdenissen, verenigd door één doopsel, heeft een speciale plaats in dit synodale proces. Welke relaties onderhouden we met onze broeders en zusters van andere christelijke denominaties? Welke onderwerpen komen er aan bod? Wat zijn de vruchten van dit 'samen op weg gaan'? Wat zijn de moeilijkheden?

VIII. GEZAG EN PARTICIPATIE

In een synodale Kerk zijn participatie en medeverantwoordelijkheid essentieel. Hoe bepalen we de doelen en het stappenplan om die doelstellingen te realiseren? Hoe wordt het gezag uitgeoefend binnen onze lokale kerk? Is er teamwerk en medeverantwoordelijkheid? Hoe worden lekenbedieningen en het opnemen van verantwoordelijkheid door de gelovigen gestimuleerd? Hoe functioneren de synodale organen op het niveau van de lokale kerk? Zijn ze een vruchtbare ervaring?

IX. ONDERSCHIEDEN EN BESLISSEN

In een synodale manier van werken worden beslissingen genomen doorheen een proces van onderscheiding, gebaseerd op een consensus die voortvloeit uit de gemeenschappelijke gehoorzaamheid aan de Geest. Volgens welke procedures en methodes komen de onderscheiding en de beslissingen tot stand? Hoe kunnen ze verbeterd worden? Hoe bevorderen we de deelname van iedereen aan de besluitvorming binnen hiërarchisch gestructureerde gemeenschappen? Hoe wordt de fase van het raadplegen en overleggen gekoppeld aan het besluitvormingsproces en het moment van de definitieve beslissing? Op welke manier bevorderen wij transparantie en verantwoordingsplicht?

X. SYNODALE VORMING

De spiritualiteit van het samen op weg gaan moet een opvoedingsprincipe worden voor de vorming van de menselijke persoon en van de christen, van de gezinnen en van de gemeenschappen. Hoe vormen wij mensen, vooral zij die binnen de christelijke gemeenschap verantwoordelijke functies bekleden, zodat ze beter in staat zijn om 'samen op weg te gaan', naar elkaar te luisteren en te dialogeren? Welke vorming bieden we aan om hen te leren onderscheiden en gezag uit te oefenen? Wat helpt ons om de dynamiek van de cultuur waarin we leven en de invloed die zij heeft op onze stijl van Kerk zijn te begrijpen?

Bijdragen aan het overleg

30. Het doel van de eerste fase van het synodale proces is het bevorderen van een breed overlegproces om de rijkdom van de ervaringen met doorleefde synodaliteit, in al haar verschillende uitdrukkingsvormen en facetten, bijeen te brengen. Hierbij zullen de herders en de gelovigen van de lokale kerken op elk van de verschillende niveaus betrokken worden. Dit zal gebeuren met de middelen die daarvoor op het terrein het best geschikt zijn. De raadpleging wordt door de bisschop gecoördineerd en richt zich *tot de priesters, diakens, leken gelovigen van hun kerken, zowel individueel als collectief, zonder de waardevolle bijdrage van godgewijde mannen en vrouwen te verwaarlozen* (EC, nr. 7). Vooral de inbreng van de overlegorganen van de lokale kerken wordt gevraagd, met name die van de priesteraad en de pastorale raad, van waaruit *een synodale Kerk [werkelijk] gestalte [kan] beginnen te krijgen*²². Even waardevol zijn de bijdragen van andere kerkelijke instanties aan wie dit *Voorbereidende document* toegezonden zal worden, net als de bijdragen van hen die hun antwoorden rechtstreeks wensen door te sturen. Ten slotte is het van fundamenteel belang naar de stem van arme en uitgesloten mensen te luisteren, en niet alleen naar die van hen die in de lokale kerken een functie of een verantwoordelijkheid hebben.

31. De synthese die elke lokale kerk aan het einde van dit luister- en onderscheidingsproces zal uitwerken, zal haar bijdrage vormen aan het synodale proces van de universele Kerk. Om de volgende fases van dit proces te vergemakkelijken, is het van belang de vruchten van het bidden en reflecteren in maximaal 10 bladzijden samen te vatten. Als het nodig is om die synthese beter te contextualiseren en te verduidelijken, kunnen andere teksten als bijlage toegevoegd worden om ze te ondersteunen of te integreren. Wij herinneren eraan dat het doel van de synode, en dus ook van het overleg, niet is om documenten op te stellen, maar om *dromen te laten ontluiken, profetieën en visioenen op te wekken, hoop te laten bloeien, vertrouwen te wekken, wonden te verbinden, relaties te smeden, een dageraad van hoop te doen ontwaken, van elkaar te leren en een positieve dynamiek in gang te zetten die de geesten zal verlichten, harten zal verwarmen en de handen kracht zal geven*²³.

© *Synodus episcoporum, Rome*

Vertaling: *Persdienst van de Bisschoppenconferentie van België*

²² Paus Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode*, 17 oktober 2015.

²³ Paus Franciscus, *Toespraak bij het begin van de jongerensynode* (3 oktober 2018).